

De rikas hemliga mötesplats

Publicerat DN 2008-06-04 22:27

På kvällen den 26 maj 2001 stoppades en berusad bilförare av polisen i Stenungsund. När polismännen undrade vart mannen var på väg fick de till svar att han skulle på lördagsdans på Stenungsbadens hotell där Bilderberggruppen spelade.

NU FICK MANNEN istället tillbringa kvällen i fyllecell och Bilderberggruppen kunde fortsätta sitt möte utan störande inslag.

En särskilt sorts hemliga sällskap är de politiska och ekonomiska grupper där världens makthavare kan träffas för att utom räckhåll från journalisternas näsvisa frågor diskutera och knyta kontakter. Trots att de inte är hemliga sällskap i vanlig mening och saknar initieringsriter så verkar de bortom all demokratisk kontroll och skyr insyn. Den mest kända är utan tvekan Bilderberggruppen som fått sitt namn efter det ensligt belägna Hotel de Bilderberg i Oosterbeek i Nederländerna där det första mötet hölls mellan den 29 och 31 maj 1954.

GRUPPEN HAR INGA fasta medlemmar utan består av omkring 110 personer som möts en till två gånger om året på inbjudan från en särskild koordinator. Från början sköttes inbjudningarna av prins Bernhard av Nederländerna men efter hans avgång som ordförande finns i dag flera lokala koordinatörer. I Sverige var det länge Marcus Wallenberg den äldre som efter sin död 1982 ersattes av Sten Gustafsson från Saab som i sin tur efterträddes av Percy Barnevik.

Gruppens inbjudna kommer från länderna runt Nordatlanten och Sverige brukar ha 4-5 deltagare. En typisk delegation kan bestå av en person från näringslivet, en framstående politiker och en intellektuell, inte sällan en chefredaktör.

BILDERBERGGRUPPEN SAMLAR världens toppolitiker och ekonomiska grädda, kungar och drottningar, ambassadörer och utrikesministrar, rika industrimän, mediemagnater och andra med stor makt men är långt ifrån en homogen grupp. Den har beskrivits som en kringresande cirkus där världens rika och mäktiga diskuterar hur de ska bli ännu rikare och mäktigare. Den har också kallats "Västvärldens verkliga regering". Här har makthavare så olika som Jimmy Carter och George Bush den äldre varit med men också bankmän som David Rockefeller och Baron de Rothschild. Andra som varit med länge är USAs försvarsminister Donald Rumsfeld som inbjöds redan 1976 (då som försvarsminister under Gerald Ford). Sedan 2001 är Donald Rumsfeld åter försvarsminister, nu under George W Bush.

KRITIKEN MOT GRUPPEN har kommit lika mycket från höger som från vänster. Ledande serber har anklagat gruppen för att ha startat kriget som slog sönder Jugoslavien medan såväl Osama bin Laden som Oklahomabombaren Tim McVeigh menade att Bilderberggruppen styr i princip all västerländsk politik. Andra menar att gruppen i det tysta arbetar för att införa en världsarmé och i en krönika 1996 oroades skribenten för att gruppen var ute efter att ta bort småmynten eftersom detta skulle göra att priserna kunde avrundas uppåt och öka vinsten för storföretagen. "Bara Walgreens skulle tjäna 3,3 miljoner dollar per år på ett sådant system", skrev Joe Spear i en krönika som publicerades i en rad amerikanska tidningar.

Den förre brittiske utrikesministern och liberaldemokraten Denis Healy var en av de fyra som bildade gruppen 1954. I olika intervjuer har han alltid avfärdat påståendet att gruppen skulle påverka den globala politiken: "Vi har aldrig

strävat efter att uppnå enighet inom gruppen. I själva verket är det bara en plattform för diskussion", brukade han säga när någon journalist frågade.

SÅDANA UTTALANDEN har inte imponerat på kritikerna som ser svaret som en fasad. Andra frågar sig varför ledare som svurit att arbeta i demokratisk anda ändå deltar i möten som uppenbarligen inte tål att se dagens ljus. Kanske är svaret enkelt. Människor har alltid dragits till hemlighetsmakerier och den känsla av makt som finns i att vara en av få som känner till en hemlighet.

Om vi ska tro den officiella historieskrivningen så var idén bakom bildandet av Bilderberggruppen att förhindra framtida krig mellan USA och Europa. Informella samtal mellan de båda makternas beslutsfattare skulle göra det svårare för någondera sidan att se motparten som ett möjligt mål för anfall. Men fredsduvor har aldrig imponerat på konspirationsteoretiker och kritiken från framför allt höger har varit hård. Som så ofta tidigare har grupper med personer som representerar stora ekonomiska värden kommit att anklagas för att gå "den judiska världskonspirationens" ärenden. Att en stor del av säkerheten kring gruppens möten sköts av den amerikanska spionorganisationen CIA har också gjort sitt för att späda på rykten och teorier.

MEDAN GRUPPMEDLEMMARNA själva ofta beskriver mötena som ett enda stort minglande cocktailparty där vänner möts under opretentiösa omständigheter och där inga beslut tas så ser utomstående betraktare istället möjligheter till vänskapskorruption och förhandlingar utan insyn av rådgivare eller media. Mötena är alltid "off the record", inga regelrätta protokoll förs, inga omröstningar sker och inga slutsatser dras. Korta sammandrag av det som avhandlats distribueras sedan till deltagarna av gruppens sekretariat i New York.

Varje huvudtalare får tio minuter och den som vill kommentera det som sagts får räkna upp ett finger per minut för hur länge han eller hon vill tala. Kommentarer får vara högst fem minuter och de talare som vill hålla sig kort får företräde. Alla nämns bara vid namn och inga titlar används. Gruppen har inga permanenta medlemmar utan allt deltagande sker efter personlig inbjudan från ordföranden och varje gång brukar drygt 100 personer delta.

MÖTENÄGER RUM minst en gång om året, oftast på ett hotell, och orterna för sammankomsterna varierar. När deltagarna anländer har hotellet tömts på övriga gäster och CIA och den lokala säkerhetstjänsten har finkammat anläggningen. Kanske också placerat ut avlyssningsutrustning i de olika rummen menar kritikerna.

Mannen bakom Bilderberggruppen anses vara en polsk professor vid namn Joseph Hieronim Retinger född 1888. Namnet sägs betyda Medlem av det ockulta. Retinger brann för tanken på ett enat Europa och började strax efter andra världskrigets slut att försöka övertyga också andra om denna idé. 1948 reste Retinger till USA tillsammans med den brittiske premiärministern Winston Churchill, dennes belgiske motsvarighet Paul Spaak samt ledaren för den Europeiska rörelsen Duncan Sandys. Målet var att samla in pengar för att kunna bygga upp en organisation som skulle arbeta för ett enat Europa. Tanken på ett Europa som skulle likna Amerikas förenta stater tilltalade makthavarna i Washington och innan gruppen reste tillbaka hade en amerikansk kommitté för ett enat Europa bildats. Ordförande blev William Donovan, tidigare chef för föregångaren till CIA, Office of Strategic Services, OSS, och vice ordförande den nyblivne CIA-chefen Allen Dulles.

FÖR RETINGER STOD det klart att ett samarbete mellan USA och Europa var av största vikt. Tillsammans med en kollega kontaktade han Prins Bernhard av Nederländerna som han ansåg vara en ideal person för att leda det europeiska samarbetet och alliansen med USA. Efter ytterligare ett möte i Paris i september 1952 reste Retinger åter till Washington, den här gången i

sällskap med prinsen. Också den här gången lyckades Retinger övertyga CIA-chefen, som nu hette Walter Bedell Smith och president Eisenhowers nationella säkerhetsansvarige Charles Jackson att ställa sig positiva till ett amerikanskt engagemang. Två år senare hölls det första mötet och Bilderberggruppen var bildad.

Skulle man göra en lista över de kända namn som deltagit i gruppens möten blev det en västvärldens "Vem är vem". Därför är det inte förvånande att ett av de dokument som växte fram under samtalen inom gruppen var Romfördraget 1957 som senare skulle lägga grunden till dagens EU, något som Retinger verkat för hela sitt liv. Att idéerna till det som i dag är EU har fötts under diskussioner inom Bilderberggruppen har bekräftats av flera deltagare genom åren. Men också de båda krigen i Persiska viken påstås ha haft sitt ursprung inom gruppen, något som inte lika lätt har gått att få bekräftat.

OM RETINGER VAR mannen som startade det hela så blev prins Bernhard av Nederländerna den som såg till att agendan hölls tydligt fokuserad på frågan om ett enat Europa. Den holländske prinsen var också en stark förespråkare för försvarsalliansen Nato. För Retinger var prinsen det ideala valet. Utan politisk makt i sitt eget hemland kunde han säga sin mening som en objektiv observatör vilket han också gjorde vid flera tillfällen. Han var på många sätt en sann europé och talade engelska, tyska, franska, spanska, italienska och givetvis holländska och hyste hopp om att Sovjetunionen snart skulle kunna införlivas i den europeiska gemenskapen. Han var också en skicklig pilot och flög en Sabrejet genom ljudvallen under ett besök i USA samma år som Bilderberggruppen bildades. Under tjugo år var han den givne ordföranden och den som tog emot och godkände de förslag på deltagare till nästa års möte som en informell kommitté arbetat fram. Hälften av varje års mötesdeltagare brukade vara nya ansikten. Det var också prinsen själv som bestämde nästa års dagordning och det var han som ensam mötte pressen före varje möte. Allt han berättade var vilka som bjudits in och vilka ämnen som skulle diskuteras. De som inte kunde tåga blev aldrig mera inbjudna.

DEN 4 OKTOBER 1976 tvingades prinsen lämna den prestigefyllda posten efter 22 år som ordförande sedan det visat sig att han tagit emot miljontals dollar i mutor av amerikanska Lockheed för att försöka övertala den holländska regeringen att köpa bolagets stridsflygplan. Kritiska röster höjdes också i flera tidningar som misstänkte att Bilderbergmötena kunde ha använts av prinsen för att hjälpa Lockheed på traven också i andra länder. "Bilderbergismen är en sammanslutning av industriella och politiska intressen och ett sätt att vara som institutionaliserar hemlighållandet och ursäktar mutor", skrev en amerikansk kolumnist när Lockheed erkänt att man betalat ut mutor till minst femton länder.

Prins Bernhard avled den 1 december 2004 i en ålder av 93 år, älskad av det holländska folket som hellre mindes honom för hans insatser under andra världskriget och arbetet för att rädda utrotningshotade djur än för mutskandalen.

NÄR PRINSEN FÖRSVANN ut i kulisserna kom ordförandeskapet att vandra mellan olika personer. Efter honom har bland annat de båda tidigare utrikesministrarna Henry Kissinger, USA, och Peter Carington, Storbritannien, suttit på ordförandeposten. Två styorkommittéer, en i USA och en i Europa såg till att allt rullade vidare precis som vanligt. Kommittéerna består av representanter från olika länder som möts två gånger om året då man bestämmer vad nästa möte ska handla om. Några få talare väljs ut, två från USA och två från Europa, och efter deras korta anföranden är diskussionen fri bland de övriga deltagarna som sitter i alfabetisk ordning. Mer än så händer egentligen inte på ett Bilderbergmöte. Istället är det i baren, under promenader, vid middagar och enskilda möten som de viktiga kontakterna tas, som när den verkställande direktören för matjätten Heinz mötte Henry Kissinger vid ett Bilderbergmöte 1983 och blev så imponerad av det han

hörde att han anställde den tidigare amerikanske utrikesministern som konsult.

ÄVEN OM DEN dåvarande brittiska premiärministern Margaret Thatcher deltog i flera möten så är kvinnorna i minoritet och nämns sällan. En av de få är amerikanen och den tidigare diplomaten Rozanne L Ridgway som inte bara satt med i en av de mäktiga styrkommittéerna i mitten av 90-talet utan också var medlem i en annan skygg sammanslutning, Council of Foreign Relations. Det är i styrkommittéerna, där representanter från alla länderna deltar och där Jacob Wallenberg ingått, som den verkliga makten utövas. Det är här som agendan för nästa möte sätts. När Bill Clinton den 4 november 1999 skickade sin nationella säkerhetsrådgivare Sandy Berger för att hålla ett tal inför en av kommittéerna gjorde han det för att försöka stärka USAs roll i det internationella samarbetet och handeln över gränserna, frågor som ligger Bilderberggruppen varmt om hjärtat.

HEMLIGHETSMAKERIET kring vad som egentligen diskuteras är stort vilket har orsakat många pinsamma minnesluckor då officiella företrädare återvänt hem och sedan tillfrågats om vad som utspelat sig på mötena. När biträdande försvarsministern för internationell säkerhet Paul Nitze återvände till USA efter ett Bilderbergmöte i Cannes i april 1963 kom han att utfrågas av senatens försvarskommitté. Något som besvårade Paul Nitze som enligt tidningsuppgifter "hade mycket svårt att minnas dagordningen för mötet".

Samma sak upprepades när senator Charles Mathias från Maryland hade deltagit i gruppens möte Frankrike den 19 till 21 april 1974. I annonser i flera Washington-tidningar frågade sig en lobbyinggrupp kallad Liberty Lobby varför den gode senatoren inte ville berätta något om vad som utspelat sig på mötet och påminde honom om att hans lojalitet faktiskt borde ligga hos väljarkåren i Maryland och inte hos internationella bankirer. "Eller känner du att den ed som du svor som senator överträffas av din ed mot Bilderbergarna?" stod det i annonsen. I ett långt svar som senare publicerades i flera tidningar lyckades senator Mathias med konststycket att inte säga ett ord om vad som hänt på mötet.

NU ÄR DET INTE bara politiker som tiger om det som utspelas mellan skål och vägg under gruppens möten. Genom åren har också rader av ledande tidningsägare, redaktörer och teveprogramledare bjudits in - utan att skriva en rad efteråt.

Trots att gruppen består av rika och mäktiga kan man inte se den som en högerorganisation. Av det som har läckt ut från mötena finns flera exempel som visar också på rakt motsatt agerande. Exempelvis diskuterades hur man skulle kunna köpa in sig i latinamerikansk industri för att kunna föra över pengar från den privata till den offentliga sektorn vilket i sin tur skulle hjälpa till att bygga upp socialismen i vissa uländer. En tidning i Washington kom också att kalla gruppen för "ett hemligt kottteri av superrika, vänsterorienterade internationalister". Andra jämförde gruppen med maffian eller den sionistiska Sternligan.

"NÄR VI MÖTTES I Sverige var det vänsterpressen som var efter oss, i Amerika är det högerpressen som attackerar", konstaterade den amerikanske hedersordföranden Joseph Johnson surt i en intervju i juli 1971 och tillade: "Det handlar mindre om hemlighetsmakeri än om möjligheten att få träffas privat."

Prins Bernhard själv har beskrivit orsaken till att inget får komma ut så här: "Ändamålet med konferensen är att framstående personer inom alla områden ska få chansen att tala fritt utan att hindras av vetenskapen om att deras ord och idéer kommer att analyseras, kommenteras och slutligen kritiserars i media."

Under de femtio år som gruppen har funnits har flera tusen makthavare deltagit dess möten. Makthavare som sinsemellan kan diskutera det som

sagts under mötena men som utanför denna krets alltid hänvisar till sekretessen.

DET GÅR INTE ATT beskriva Bilderberggruppen som en homogen organisation. Dels för att den hela tiden byter medlemmar, även om en kärna återkommer, och dels för att man aldrig tar några gemensamma beslut. Det senare innebär givetvis inte att enskilda makthavare inte kan ta beslut som kommer att påverka deras framtida agerande. Man skulle kunna se gruppen som ett sätt för makthavare att fortsätta utöva sin makt också efter det att de har röstats bort av sina väljare. Trots att de därmed inte längre kan påverka politiken genom sin position kan de fortsätta genom sina personliga, några skulle säga hemliga, kontakter och kommer därmed aldrig att försvinna från maktens korridorer.

Man kan också se gruppen som ett sätt att nå tunga politiska poster. Arton månader efter det att guvernören Bill Clinton deltagit i sitt första möte i tyska Baden-Baden 1991 valdes han till USAs president. Konspirationsteoretiker har påpekat att såväl Clinton som Tony Blair, Henry Kissinger, Gerald Ford och Mary Robinson var Bilderbergare innan de blev kända makthavare.

SAMMANSLUTNINGAR som Bilderberggruppen, Trilaterala kommissionen, Council on Foreign Relations och Institute for Strategic Studies är alla mötesplatser för världens beslutsfattare och därmed också platsen där idéer och tankar först kan provas och förankras innan de förs vidare upp på demokratisk nivå. Eller kanske ner till demokratisk nivå, skulle någon kunna anmärka.

Kostnaderna för att anordna gruppens möten och att flyga in deltagarna delades länge mellan Ford- och Rockefellerstiftelserna och Rockefellerfamiljen har alltid varit representerad i gruppen. Med tiden har också andra företag, som Fiat, Mercedes, Unilever, Ford, Dunlop, Exxon med flera, gått in med pengar i takt med att deras ledare deltagit i konferenserna. Något som inte har uppskattats av alla amerikaner. I en insändare i en tidning i Kalifornien 1974 påpekade insändarskribenten att han inte ville se Rockefeller och Henry Kissinger "genomföra sin plan att överföra makten över världens naturresurser till ett konsortium bestående av Kreml, Israel och en inre cirkel av internationella bankirer ledda av Rotschild-Rockefeller-Wallenberg-Fribourgs Bilderbergkabal". Så såg många på den slutna Bilderberggruppen.

FAMILJEN WALLENBERG har alltid varit väl representerad och Marcus Wallenberg den äldre var länge koordinator för Sverige med makt bjuda in svenska deltagare. Han kom senare att ersättas av Saabchefen Sten Gustafsson som i sin tur efterträddes av dåvarande ABB-chefen Percy Barnevik.

När gruppen höll sitt elfte möte i Saltsjöbaden utanför Stockholm i maj 1962 diskuterades den gemensamma europeiska marknaden. Men där möttes också USA:s presidentrådgivare Henry Kissinger och Sveriges statsminister Olof Palme. Vad de två diskuterade har aldrig kommit till allmänhetens kännedom. Också de två följande mötena på svensk mark, 1973 och 1984, hölls på Grand Hotell i Saltsjöbaden. Senast gruppen möttes i Sverige var den 24 till 28 maj 2001 då Wallenberggruppens maktbolag Investor stod som värd och hyrde konferenshotellet Stenungsbaden för de drygt 100 deltagarna. Från svensk sida deltog bland annat statsminister Göran Persson och den dåvarande handelsministern Leif Pagrotsky som såg som en av sina uppgifter att "vädra ut fördomar och missuppfattningar" kring vad en svensk socialdemokratisk minister egentligen står för.

"DET ÄR JU INTE VAR dag som man står i hissen och pratar handel och ekonomi med högste chefen för Mercedes", sa en nöjd Leif Pagrotsky efter mötet.

Mötet i Stenungsund samlade som vanligt en brokig skara deltagare och ur de svarta Volvo S80-limosinerna, alla körda av unga damer, klev bland annat David Rockefeller, Schweiz ekonomiminister Pascal Couchepin och Yasser Arafats finansminister Mohammed Nashashibi.

Under mötet diskuterades bland annat krisen i livsmedelsbranschen med tonvikten på Galna ko-sjukan, Berlusconis nya regering i Italien och utvidgningen av försvarsalliansen Nato, men också en av gruppens hjärtefrågor, utvidgningen av EU. Under många år var frågan om Natosamarbetet mellan USA och Europa samt den politiska enigheten i Västeuropa de stora ämnena vid gruppens möten. Med tiden har gruppens möten kommit att bli allt mer internationellt fokuserade.

EN AV MÅNGA KRITIKER är miljöpartiets Birger Schlaug som i en intervju menade att gruppens ändamål är att "låta eliten agera i hemlighet". Schlaug, liksom andra kritiker, har sett gruppens agerande mot ett allt mer globaliserat samhälle som ett hot mot både miljö och lokal demokrati.

Den svensk som under senare år deltagit flest gånger är den förre moderatledaren Carl Bildt som var med på mötena 1992, 1993, 1996, 1997, 1999 och 2000. Bildt deltar på en internationell kvot och deltar inte som svensk. I en intervju beskriver han reglerna kring mötena så här:

"Det finns åtskilliga konferenser av denna typ där man samlas för en koncentrerad diskussion i aktuella ämnen. Oftast sker det enligt vad som kallas Chatham House Rules, det vill säga man får använda den information som ges, men man får inte tala om vem som sagt vad."

ANDRA SVENSKAR SOM deltagit i gruppens möten är Dagens Nyheters chefredaktör Herbert Tingsten (1955), statsminister Tage Erlander (1962), statsministern Thorbjörn Fälldin (1978), vd för Saab-Scania och senare styrelseordföranden för Astra Sten Gustafsson (1984, 1991 och 1992), styrelseordföranden i Investor Percy Barnevik (1992, 1999 och 2000 samt under många år ledamot i styrkommittén), vd för Volvo Leif Johansson (2000), styrelseordföranden i Svenska Handelsbanken Tom Hedelius (1999), Atlas Copcos vd Gunnar Brock (2004), före detta handelsministern Staffan Burenstam Linder (1988), LO-ordföranden Arne Geijer (1962), statsminister Olof Palme (1965, 1973, 1984), utrikesminister Krister Wickman (1973), finansminister Gunnar Sträng (1973), förre överbefälhavaren Stig Synnergren (1984), Jacob Wallenberg (1998 och 2000), Marcus Wallenberg (1962, 1973, 1996 och 1997), Peter Wallenberg (1984), riksbankschefen Lars Heikensten (2004), Electroluxchefen Hans Werthén (1984), kommunikationsminister Ines Uusmann (1995), chefredaktören för DN Hans Bergström (1994), generaldirektören för SJ Stig Larsson (1994), professorn i ekonomisk historia Lars Jonung (1991), fredsforskaren Anders Åslund, den förre försvarsministern Anders Thunborg (1988), Kung Carl XVI Gustaf (1995), vd för SEB Bo Ramfors (1991), vd för SEB Björn Svedberg (1997), industriminister Björn Rosengren (1999), professorn i ekonomisk historia Mauricio Rojas (1999), vd för Skandia Lars-Eric Petersson (2000), handelsminister Leif Pagrotsky (2000) och regeringsledamoten Mona Sahlin (1996).

Clas Svahn